

Obsah

Předmluva	15
Předmluva k českému vydání	17
Poděkování	19
1 Úvod	21
Cíle	21
Faktory ovlivňující adiktologické poradenství	23
<i>Model léčby závislosti jako nemoci</i>	23
<i>Adiktologický výzkum</i>	24
<i>Organizace řízené péče</i>	25
Teorie závislosti	29
<i>Morální model</i>	31
<i>Psychologické modely</i>	31
<i>Sociokulturní modely</i>	31
<i>Medicínský model</i>	32
<i>Bio-psycho-sociální model</i>	33
<i>Model minimalizace rizik</i>	34
Shrnutí	36
Otázky	37
Případové studie	37
<i>Případová studie 1.1.</i>	37
<i>Případová studie 1.2.</i>	37
Cvičení	38
<i>Cvičení 1.1.</i>	38
<i>Cvičení 1.2.</i>	38
Doporučená literatura	38
2 Teorie poradenství související s léčbou závislosti	41
Cíle	41
Utváření teoretického rámce adiktologického poradenství	42
<i>Úskalí při utváření teoretického rámce a formulování doporučení</i>	43
<i>Teoretické možnosti prezentace případu</i>	46
Základní teorie poradenství	47
<i>Psychoanalytická/adlerovská teorie</i>	47
<i>Případová studie 2.1.</i>	51
<i>Existenciální/na klienta zaměřená/Gestalt terapie</i>	53
<i>Případová studie 2.2.</i>	54
<i>Teorie kontroly/terapie realitou</i>	54
<i>Případová studie 2.3.</i>	55
<i>Behaviorální terapie</i>	56
<i>Případová studie 2.4.</i>	56
<i>Kognitivně-behaviorální terapie</i>	57

6 Obsah

<i>Případová studie 2.5.</i>	57
Shrnutí	58
Otázky	58
<i>Případová studie 2.6.</i>	58
Cvičení	59
<i>Cvičení 2.1.</i>	59
<i>Cvičení 2.2.</i>	59
<i>Cvičení 2.3.</i>	60
Doporučená literatura	60
3 Zhodnocení a diagnostika závislosti	61
Cíle	61
Rozhovory	62
<i>Rozhovory s klienty</i>	62
<i>Rozhovory se signifikantními osobami</i>	74
Behaviorální pozorování	75
Fyziologické nástroje	75
Psychometrické nástroje	76
<i>Orientační přehled</i>	77
<i>Dospělí</i>	84
<i>Dospívající</i>	86
<i>Věkový faktor</i>	87
Vlastní diagnostika	88
Shrnutí	92
Otázky	92
<i>Případová studie 3.1.</i>	92
<i>Cvičení 3.1.</i>	93
Doporučená literatura	93
4 Zhodnocení a diagnostika duálních poruch	95
Cíle	95
Dosavadní střety mezi oběma obory	97
Obecné rady	99
Problémy s diagnostikováním	99
<i>Délka abstinence</i>	100
<i>Klientova anamnéza</i>	100
<i>Typy duálních diagnóz</i>	100
<i>Bezdomovectví</i>	101
<i>Patologické hráčství</i>	102
<i>Násilí</i>	103
<i>Sex</i>	104
<i>Posttraumatická stresová porucha</i>	105
<i>Poruchy osobnosti</i>	106
<i>Kognitivní poruchy</i>	106
<i>Deprese</i>	107
<i>Úzkostné poruchy</i>	107
<i>Screening</i>	107

Rozpoznávání problémů v různých typech léčby	108
<i>Léčba závislosti</i>	108
<i>Léčba duševních poruch</i>	109
Přízpůsobování léčby a obecná doporučení	109
<i>Časové hledisko</i>	110
<i>Medikace</i>	110
<i>Změna konfrontačního stylu</i>	111
<i>Psychiatrická podpora</i>	111
<i>Motivační rozhovor a fáze změny</i>	111
<i>Svépomocné skupiny</i>	112
<i>Screening užívání</i>	114
Shrnutí	114
Otázky	115
Případové studie	115
<i>Případová studie 4.1</i>	115
<i>Případová studie 4.2</i>	116
Cvičení	116
<i>Cvičení 4.1</i>	116
<i>Cvičení 4.2</i>	116
Doporučená literatura	117
5 Proces léčby závislosti	119
Cíle	119
Krizová intervence	119
<i>Krátkodobé poradenství</i>	121
<i>Běžné krize při uzdravování se ze závislosti</i>	122
<i>Případová studie 5.1</i>	126
<i>Cvičení 5.1.</i>	126
Individuální terapie	126
<i>Poradenství založené na upřímnosti</i>	128
<i>Plány léčby</i>	131
<i>Případová studie 5.2.</i>	134
<i>Cvičení 5.2.</i>	135
Skupinová terapie	135
<i>Typy skupin</i>	136
<i>Fáze vývoje skupiny</i>	139
<i>Techniky vedení skupiny</i>	142
<i>Specifická problematika</i>	144
<i>Terapeutova péče o sebe sama</i>	145
<i>Případová studie 5.3.</i>	147
<i>Cvičení 5.3.</i>	147
Rodinná terapie	149
<i>Typy rodin s prvkem závislosti, vývojová stadia</i>	150
<i>Základní pojmy rodinného adiktologického poradenství</i>	151
<i>Techniky</i>	152
<i>Kodependence</i>	153
<i>Děti problémových uživatelů alkoholu</i>	155

8 Obsah

<i>Proces uzdravování</i>	155
<i>Případová studie 5.4.</i>	156
<i>Cvičení 5.4.</i>	157
Shrnutí	157
Otázky	157
Doporučená literatura	158
<i>Zdroje týkající se pořizování dokumentace</i>	158
<i>Podklady k problematice skupin</i>	158
<i>Podklady k problematice abstinence</i>	159

6 Problematika související s léčbou 161

Cíle	161
Sexuální problematika	162
<i>Znásilnění</i>	162
<i>Případová studie 6.1.</i>	163
<i>Pohlavní zneužívání</i>	164
<i>Případová studie 6.2.</i>	170
<i>Cvičení 6.1.</i>	170
Sexuální orientace (gayové, lesby, bisexuálové a transsexuálové)	170
<i>Případová studie 6.3.</i>	176
<i>Cvičení 6.2.</i>	176
HIV/AIDS	176
<i>Klasifikace</i>	177
<i>Přenos</i>	178
<i>Následky</i>	178
<i>Poradenské přístupy</i>	179
<i>Případová studie 6.4.</i>	183
<i>Cvičení 6.3.</i>	184
Domácí násilí	184
<i>Diagnóza/zhodnocení</i>	186
<i>Léčebné přístupy</i>	189
<i>Související otázky</i>	193
<i>Případová studie 6.5.</i>	196
<i>Cvičení 6. 4.</i>	197
Poruchy příjmu potravy	197
<i>Srovnání s návykovým chováním</i>	198
<i>Diagnóza</i>	198
<i>Mentální anorexie</i>	198
<i>Mentální bulimie</i>	200
<i>Souvislost s pohlavním zneužíváním</i>	202
<i>Zhodnocení</i>	203
<i>Léčba</i>	204
<i>Případová studie 6.6.</i>	205
<i>Cvičení 6.5.</i>	205
Shrnutí	206
Otázky	206
Doporučená literatura	207

7	Prevence relapsu	211
	Cíle	211
	Přístupy poradce	211
	<i>Vytváření příznivých podmínek pro diskusi</i>	212
	<i>Hyperprotektivní chování</i>	213
	<i>Vnímání relapsu</i>	214
	<i>Vytvoření důvěryhodné atmosféry</i>	215
	Modely prevence relapsu	216
	<i>Model Gorskeho Centra aplikovaných věd</i>	217
	<i>Model prevence relapsu Marlatta a Gordonové</i>	218
	Poradenské techniky	222
	<i>Model prevence relapsu Marlatta a Gordonové</i>	223
	<i>Deset nejběžnějších nebezpečí</i>	227
	<i>»TIPY« jak zvládat zátěžové situace</i>	227
	<i>HALT</i>	227
	<i>Případová studie 7.1.</i>	228
	Případové studie specifických populací	229
	<i>Případová studie 7.2.</i>	229
	<i>Případová studie 7.3.</i>	230
	<i>Případová studie 7.4.</i>	231
	Duální diagnóza	232
	<i>Případová studie 7.5.</i>	232
	Shrnutí	233
	Otázky	233
	Cvičení	234
	<i>Cvičení 7.1.</i>	234
	<i>Cvičení 7.2.</i>	234
	Doporučená literatura	234
8	Svépomocné skupiny	237
	Cíle	237
	Doporučení pro poradce	237
	Skupiny na bázi modelu 12 kroků	240
	<i>Anonymní alkoholici</i>	240
	<i>Dvanáct kroků</i>	241
	<i>Dvanáct tradic</i>	242
	<i>Anonymní narkomani</i>	242
	<i>Anonymní kokainisti</i>	243
	<i>Typy setkání</i>	243
	<i>Medailonky</i>	244
	<i>Využití v rámci poradenství</i>	244
	<i>Přednosti</i>	245
	<i>Omezení</i>	246
	Women for Sobriety	249
	<i>Základní koncepce</i>	249
	<i>Využití v rámci poradenství</i>	250

10 Obsah

<i>Přednosti</i>	252
<i>Omezení</i>	252
Šestnáct kroků	252
<i>Základní koncepce</i>	253
<i>16 kroků</i>	253
<i>Uplatnění v rámci poradenství</i>	254
<i>Přednosti</i>	254
<i>Omezení</i>	255
Racionální úzdrava	255
<i>Základní koncepce</i>	255
<i>Uplatnění v rámci poradenství</i>	256
<i>Přednosti</i>	256
<i>Omezení</i>	257
Secular Organization for Sobriety	257
<i>Základní koncepce</i>	257
<i>Uplatnění v rámci poradenství</i>	258
<i>Přednosti</i>	258
<i>Omezení</i>	258
Self-Management and Recovery Training – SMART Recovery®	259
<i>Základní koncepce</i>	259
<i>Uplatnění v rámci poradenství</i>	261
<i>Přednosti</i>	261
<i>Omezení</i>	261
Volba svépomocných skupin s ohledem na potřeby klientů	261
<i>Na co se ptát</i>	262
<i>Posuzování »osobitostí« skupiny</i>	264
<i>Jak poznat »zdravou« a »nezdravou« skupinu«</i>	266
<i>Jak pomoci klientovi najít patrona/mentora</i>	267
<i>Na co se ptát</i>	268
<i>Jak poznat »zdravého« a »nezdravého« patrona/mentora</i>	268
<i>Specifické otázky: problém malých měst</i>	269
<i>Anonymita</i>	270
<i>Online setkání/diskusní skupiny</i>	270
Shrnutí	270
Otázky	271
<i>Případová studie 8.1.</i>	272
Cvičení	272
<i>Cvičení 8.1.</i>	272
<i>Cvičení 8.2.</i>	273
<i>Cvičení 8.3.</i>	273
<i>Cvičení 8.4.</i>	273
<i>Cvičení 8.5.</i>	274
Doporučená literatura	274
Příloha: příběhy z léčby	274
<i>Skupiny na bázi 12 kroků</i>	274
<i>Programy tvořící alternativu vůči 12 krokům</i>	275
<i>Informace o podpůrných skupinách pro závislé osoby</i>	275

9 Stávající a nově se rozvíjející terapeutické přístupy a techniky	279
Cíle	279
Pozitivní psychologie	279
Odolnost klienta	281
Fáze modelu změny	282
Motivační rozhovor	284
Krátká terapie	288
<i>Historický vývoj</i>	288
<i>Postoje</i>	289
<i>Screening</i>	290
<i>Vedení rozhovoru</i>	291
<i>Teoretické zaměření a intervence</i>	292
<i>Překážky, odpor, různé typy klientů a jiné obtíže</i>	298
Evaluace efektivnosti	301
Shrnutí	301
Otázky	302
Případové studie	302
<i>Případová studie 9.1.</i>	302
<i>Případová studie 9.2.</i>	303
<i>Případová studie 9.3.</i>	304
<i>Cvičení 9.1.</i>	304
Doporučená literatura	304
Další materiály (cvičení/nástroje)	305
<i>Knihy</i>	305
<i>Specifické populace</i>	306
<i>Příručky</i>	306
10 Léčba závislostí: specifické otázky	307
Cíle	307
Definice multikulturního	308
Socio-environmentální aspekty	309
<i>Chudoba</i>	309
<i>»Ismy« a předsudky</i>	310
<i>Kulturní asimilace (akulturace)</i>	310
Normativní chování	310
<i>Historický pohled na kulturní diverzitu v Americe</i>	311
Selhání komunikace	311
Multikulturní kompetence	312
Dialog	313
<i>Vytváření atmosféry dialogu</i>	313
Obecná doporučení pro poradenskou praxi	315
Otázky zhodnocení, léčby a následné péče	316
<i>Gender</i>	316
<i>Případová studie 10.1.</i>	324
<i>Cvičení 10.1.</i>	325
<i>Národnost, etnicita</i>	325
<i>Případová studie 10.2.</i>	330

12 Obsah

<i>Případová studie 10.3.</i>	332
<i>Případová studie 10.4.</i>	335
<i>Případová studie 10.5.</i>	338
<i>Cvičení 10.2.</i>	338
<i>Zdravotní omezení</i>	338
<i>Případová studie 10.6.</i>	344
<i>Cvičení 10.3.</i>	344
<i>Dospívající mládež</i>	344
<i>Případová studie 10.7.</i>	352
<i>Starší lidé</i>	352
<i>Případová studie 10.8.</i>	355
<i>Bezdomovci</i>	356
<i>Případová studie 10.9.</i>	358
Shrnutí	358
Otázky	359
Doporučená literatura	359

11 Osobní a profesní rozvoj poradce 363

Cíle	363
Etické otázky	363
<i>Důvěrnost informací</i>	364
<i>Případová studie 11.1.</i>	366
<i>Cvičení 11.1.</i>	366
<i>Duální vztahy</i>	367
<i>Případová studie 11.2.</i>	370
<i>Cvičení 11.2.</i>	371
<i>Cvičení 11.3.</i>	372
<i>Rozhraní mezi právními a etickými aspekty</i>	372
<i>Případová studie 11.3.</i>	373
Výpověď u soudu	373
<i>Typické případy svědeckých výpovědí v souvislosti se závislostí</i>	374
<i>Případová studie 11.4.</i>	377
<i>Cvičení 11.4.</i>	378
Práce s problematickými jedinci	378
<i>Teoretický rámec »raněného léčitele«</i>	378
<i>Rozpoznání problémů: odejít, nebo zůstat</i>	380
<i>Případová studie 11.5.</i>	382
<i>Cvičení 11.5.</i>	383
Péče o sebe	383
<i>Jak praktikovat realistickou péči o sebe</i>	383
<i>Význam vnitřního přesvědčení o potřebě péče o sebe</i>	387
<i>Případová studie 11.6.</i>	389
Cvičení	389
<i>Cvičení 11.6. Hlavní životní role</i>	389
<i>Cvičení 11.7. Péče o sebe prostřednictvím smyslů</i>	390
<i>Cvičení 11.8. Pracovní program</i>	390
Práce se závislými	391

Analýza anamnézy vlastního užívání	391
Vědomí hranic vlastních možností	393
Úskalí – závislí poradci	394
Případová studie 11.7.	395
Cvičení 11.9. (Pro adiktologické poradce, kteří se neléčili ze závislosti)	395
Úskalí – nezávislí poradci	396
Případová studie 11.8.	396
Cvičení 11.10. (Pro adiktologické poradce po absolvování léčby závislosti)	397
Stejná forma podpory	397
Shrnutí	398
Otázky	398
Doporučená literatura	399
12 Příprava adiktologického pracovníka na certifikaci a udělení licence	401
Cíle	401
Akreditace a péče o sebe	402
Osobní reakce	403
Sbírání informací	403
Obecná doporučení ohledně péče o sebe	404
Supervize	405
Akreditace	406
Písemná zkouška	407
Metoda prezentování případu	408
Prezentace případu	411
Shrnutí	412
Otázky	412
Případové studie	413
Případová studie 12.1.	413
Případová studie 12.2.	413
Cvičení	413
Cvičení 12.1. Myšlenky a pocity ohledně akreditace	413
Cvičení 12.2. Teorie a techniky	414
Doporučená literatura	414
Literatura	417
Přehled institucí	451
Rejstřík	453